

tion of Ukraine the following basic principles for the use of AI: respect for fundamental human rights and freedoms, prevention of any discrimination, high quality and security in the processing of data and procedural decisions, transparency, impartiality, and fairness.

The study showed that along with the efficiency of working with large amounts of information, AI systems have a number of disadvantages. In particular, due to the imperfection of the system algorithm, a large number of errors in their work and possible violations of human rights, AI can make an erroneous or illegal decision. This can lead to a violation of such fundamental principles of the judiciary as the rule of law, non-discrimination, impartiality, fairness, etc. Therefore, AI systems can only serve as supplementary tool for a authorized persons in making procedural decisions.

Keywords: artificial intelligence, artificial intelligence systems, law enforcement, procedural decision, big data analysis, information security, human rights.

DOI: 10.33766/2524-0323.102.80-89

УДК: 341.1(477)

Гончаренко Л. Л., кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Суми, Україна)

e-mail: goncharenkospu@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0750-7344>

Абламський С. Є., кандидат юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової діяльності та захисту інтелектуальної власності Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, Україна)

e-mail: ablamu4@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4716-3985>

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено нове для вітчизняної доктрини поняття «воєнні злочини». Аргументовано, що воєнний злочин – це порушення міжнародного гуманітарного права або національного законодавства з боку військовослужбовця або іншої особи, яка бере участь у збройному конфлікті або залучена до військової діяльності, з метою завдання шкоди цивільному населенню, військовополоненим, об'єктам культурної спадщини тощо. Такі дії можуть включати вбивства, катування, насильство, сексуальні злочини, етнічну чистку, насильство протидітей, примусове переміщення населення та інші злочини, що тягнуть за собою відповідальність за міжнародним правом.

Визначено, що до ключових особливостей воєнних злочинів доцільно відносити таке: особливу тяжкість та шкідливість не тільки для кожної людини та окремого суспільства й держави, а також усього людства в цілому; відсутність строку давності притягнення до кримінальної відповідальності, а задля їх доказування необхідною є належна фіксація; вчинення в умовах збройного конфлікту або військової діяльності, де зазвичай є велика кількість жертв як серед військових, так і цивільного населення; порушення міжнародного гуманітарного права або національного законодавства, що ре-

гулоє поведінку сторін у збройному конфлікті; вчинення з метою завдання шкоди цивільному населенню, військовополоненим, об'єктам культурної спадщини тощо; вчинення не тільки військовослужбовцями, але й іншими особами, які беруть участь у збройному конфлікті або залучені до нього (наприклад, приватні військові компанії, партизанські групи тощо).

Констатовано, що, на жаль, у XXI столітті питання воєнних злочинів все ще залишається актуальним, особливо для нашої держави. На думку авторів, вказані злочини, безумовно, слід вважати злочинами проти людства, адже вони відрізняються особливою жорстокістю та масовістю, а також носять виключно умисний характер, є серйозною загрозою для гуманітарної ситуації як у конкретній державі, так і у всьому світі взагалі.

Ключові слова: військовий конфлікт, злочин, воєнний злочин, міжнародне гуманітарне право.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні відбувається наймасштабніший за своїми руйнівними наслідками військовий конфлікт у Європі після закінчення Другої світової війни. Гостроту військової агресії важко переоцінити, адже вона супроводжується особливою жорстокістю зі сторони окупантів. За цей час з боку російськими військами вчинено велику кількість воєнних злочинів, убито та замордовано тисячі українських громадян, зруйновано мільйони будівель та забруднено мінами тисячі гектарів української землі. Зухвало та цинічно з території України депортовано тисячі дітей, що й стало головною підставою для видачі Міжнародним кримінальним судом ордеру на арешт Марії Львової-Белової та Володимира Путіна. Дані події загальносвітового значення актуалізують напрям наукових досліджень сутності воєнних злочинів, їх характерних ознак, що, на жаль, є нагальним та актуальним питанням для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення сутності воєнних злочинів через призму міжнародного гуманітарного права закладали у своїх наукових працях С. О. Акулов, І. В. Гловюк, О. М. Дуфенюк, А. С. Дядін, Е. Е. Кузьмін, В. М. Лисик, Ю. В. Орлов, Г. М. Перепилиця, Г. К. Тетерятник, С. О. Ткаченко, О. В. Червякова та інші дослідники. Водночас в умовах сьогодення воєнні злочини трансформуються, стають більш жорстокими по відношенню до цивільного населення України, тому потребують постійного наукового осмислення, пошуку шляхів протистояння ним, у тому числі на рівні прогресивних наукових розробок. Відтак актуальність та гострота порушеної проблематики є надто важливою, адже відсіч збройній агресії, відновлення й зміцнення державного суверенітету і територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів України, зміцнення української національної та громадянської ідентичності, поступальний розвиток України в цивілізаційній сім'ї європейських народів й забезпечення кримінологічної безпеки – першочергове завдання на триваючому екстраординарному етапі державного будівництва. Це – віддзеркалення найзлободенніших проблем суспільства, що торкнулися кожного через соціально-політичну ситуацію в країні та необхідність забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності нашої країни, збереження життя і здоров'я кожного українця, убезпечення від криміногенних загроз у кризовий період.

На рівні наукових пошуків потребує уваги ментальний елемент міжнародних злочинів: як формується особистість міжнародного злочинця, яку роль при цьому відіграє культура, релігія, народні традиції та які історичні особливості формування державності на певній території, а також психологічні фактори. Слід також наголосити на принциповій необхідності адаптувати кримінально-правову політику держави та вдосконалити внутрішнє законодавство України щодо протидії воєнним злочинам.

Формулювання цілей. Мета статті полягає у формулюванні авторського розуміння поняття «воєнний злочин», а також визначення його ключових ознак. Задля досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: по-перше, узагальнити наукові думки щодо сутності поняття «воєнний злочин»; по-друге, на основі аналізу наукових поглядів учених окреслити характерні ознаки воєнних злочинів. У роботі проведено комплексний та багатогранний аналіз сутності поняття «воєнний злочин» через призму авторського бачення окремих ознак даної категорії

Виклад основного матеріалу. Воєнні злочини є викликом для всього світового співтовариства, які залишають невивірний слід не лише на зруйнованих містах, людських жертвах, вони руйнують самі принципи міжнародного гуманітарного права, тим самим загрожуючи настанням небачених раніше катастроф загальносвітового рівня.

Ю. В. Орлов розглядає феномен війни через призму фундаментальних, тектонічних зсувів у засновках соціотворення (актуалізація, переосмислення, перевідкриття ціннісних (блага) та утилітарних засад суспільного договору), а також, можливо, глобальної політико-економічної, безпекової архітектури [1, с. 96]. Дійсно, погоджуючись із таким фундаментальним твердженням, важко уявити масштаби впливу російсько-української війни на суспільні процеси, перебудову потреб людей на рівні свідомості, а також травматизацію колективної свідомості, міграційні процеси, руйнування економіки, що мають, на жаль, не разовий вплив «ad hoc» у рамках конкретної держави, а перебудовують безпекові засади всього світового співтовариства, позначаються на економічній, соціальній сфері цілої низки держав, у тому числі породжують у нові виклики з точки зору злочинності, підвищують віктимність українських мігрантів за кордоном, загострюють проблему ксенофобії.

Воєнна загроза з боку росії – це не просто загроза територіальній цілісності, державному суверенітету України. Це загроза екзистенціального порядку, що втілюється в практиці геноциду. Тому вкрай важливо врахувати динамізм та багатоплановість цього злочину, відобразити це в складових національних і міжнародних механізмах кримінальної юстиції, забезпечити, зрештою, притягнення винних до кримінальної відповідальності за геноцид та унеможливити його повторення в майбутньому.

Так ми приходимо до розуміння того, що війна може породжувати кримінальні правопорушення на ґрунті ненависті навіть екстериторіально, де безпосередньо ведуться активні бойові дії. Тому не можна розглядати даний феномен

поза загальносвітовим контекстом, кожна війна є масовим породженням ненависті у світі, нівелюванням цінності миру. Так С. С. Ковальов розуміє ненависть як одне з найбільш пекучих, морально низьких та, водночас, вельми людських почуттів, відтворення яких закладає підвалини для ворожості, дискримінації, поширенню найбільш негуманних практик, найбільш тяжких злочинів [2, с. 173].

Поділяючи запропонований підхід до сутнісного усвідомлення феномену ненависті, ми водночас вважаємо доречним зазначити, що ненависть також можливо керувати, спрямовувати її відносно певної категорії, раси, «ворожого класу». Дані механізми управління масовою свідомістю сягають минулого століття, а саме поглядів Зигмунда Фрейда, які були апробовані при становленні радянської влади та нацистського режиму.

Г. Луцишин, аналізуючи питання військових конфліктів у світовому контексті через призму актуальних процесів, що впливають на життєдіяльність сучасної людини, вказує на те, що умовах глобалізації військові конфлікти створюють значну загрозу людству; вони здатні до швидкої ескалації, перетворення на великомасштабні війни з усіма трагічними наслідками [3]. Водночас, розширюючи позицію дослідника, можна також зазначити, що глобалізаційні процеси постають не лише викликом у контексті військових конфліктів, але й відкривають нові напрями їх вирішення. Так, наприклад, у сучасних умовах віртуальне середовище об'єднує всі країни світу, соціальні мережі, та відповідні програми дозволяють за мить встановлювати зв'язок із представниками інших країн світу. Усе це відкриває широкий спектр впливу на населення країни-агресора з боку світового співтовариства. У сучасних умовах досить важко створити інформаційний вакуум, ізолювати населення від думок та ідей решти світу. Водночас можливість кожної окремої людини впливати на інформаційні потоки розширює можливості для широкомасштабної інформаційної кампанії задля висвітлення серед світового співтовариства наслідків вчинення воєнних злочинів. І до неї можуть залучатися не лише перші особи держави, але й представники молоді, наукового простору, адже сучасні військові конфлікти проходять не лише на полі бою, а вимагають надійної підтримки на рівні інформаційних потоків.

О. В. Червякова вказує, що «характеристику міжнародних злочинів доцільно надавати через їх матеріальний, ментальний та контекстуальний елементи. Матеріальний та ментальний елементи – те, що певною мірою співвідноситься із загальнокримінальним злочином. Якщо будемо мати тільки матеріальний та ментальний елементи, то не завжди зможемо відрізнити загальнокримінальний (ординарний, загальний) злочин від міжнародного. Контекстуальний елемент дозволяє виділяти міжнародні злочини з-поміж ординарних та при цьому розрізнити їх між собою» [4, с. 152]. Вважаємо доречним додати, що матеріальний та ментальний елементи міжнародного злочину втілюють, відповідно, об'єктивну та суб'єктивну сторони загальнокримінального злочину та характеризують внутрішній і зовнішній вияв міжнародного злочину. При тому на рівні наукових пошуків потребує уваги також і ментальний елемент міжнародних злочинів: як формується особистість міжнародного злочинця, які соціально-економічні фактори всередині держави є сприятливими для її формування серед

військово-політичного керівництва та яку роль при цьому відіграє культура, релігія, народні традиції; крім іншого, які історичні особливості формування державності на певній території, а також психологічні фактори і, зокрема, психологічні механізми впливу діють на масову свідомість, які архетипні образи використані, як травматизовано історію, у тому числі як зацентовано широкі маси населення на колективні травми.

О. В. Медведєва вважає, що у воєнних злочинах криється глибоке колективне несвідоме (зневага до іншого / чужого) та кримінальна психологія – світогляд, зрощуваний століттями в російському суспільстві [5, с. 157]. Подальше дослідження феномену кримінальної психології в російському суспільстві є надзвичайно перспективним напрямом, який сягає своїм корінням становлення кримінальної субкультури в умовах масових ув'язнень за часів сталінських репресій. Щодо зневаги до іншого, про що також зазначає дослідниця, то даний психологічний феномен впливає із розуміння технологій управління масовою свідомістю, а також ресентименту, штучному створенні умов, викривленні масової свідомості таким чином, що в окремих індивідів та суспільства загалом заміщується почуття ненависті на конкретно визначену категорію, у ролі якої може виступати «ворожий захід», «бандерівці», «фашисти» тощо. Таким чином, виводячи власне авторське визначення досліджуваної категорії, зауважимо, що воєнний злочин – це свідоме багатопланове грубе й організоване на рівні держав, терористичних організацій чи військових формувань порушення законів та звичаїв війни, що супроводжується вбивствами, катуваннями, насильством, сексуальними злочинами по відношенню до цивільного населення, військовополонених, об'єктів цивільної інфраструктури, а також етнічними чистками, примусовим переміщенням населення тощо, тому тягне за собою відповідальність за міжнародним правом.

Відповідно до положень Римського Статуту Міжнародного Кримінального Суду, воєнними злочинами є:

а) грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме будь-яке з таких діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з положеннями відповідної Женевської конвенції;

б) інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах у встановлених рамках міжнародного права [6].

У контексті реалій російсько-української війни питання воєнних злочинів постає надзвичайно гостро. Застосування зброї проти цивільного населення набуває системного характеру, до того ж здійснюється масово по всій території держави. Окремі воєнні злочини проти цивільної інфраструктури, зокрема енергетичної системи України, постають у доктрині міжнародного гуманітарного права принципово новими, потребують спрямування всього інтелектуального потенціалу людства на їх ґрунтовне осмислення.

Ю. В. Орлов та Н. О. Прібіткова зазначають, що «вбивства, поневолення, виселення, інші масові грубі порушення основоположних прав і свобод людей на тимчасово окупованих територіях також серед основних викликів війни. І чи не єдиною відповіддю, з точки зору адаптивних змін кримінально-правової політики України, стала криміналізація колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК

Україні» [7, с. 45]. З огляду на зазначене вище, повністю поділяючи ґрунтовну позицію дослідників, ми наголошуємо на принциповій необхідності адаптації кримінально-правової політики та вдосконаленні внутрішнього законодавства України в напрямі протидії воєнним злочинам. Ю. В. Орлов уже в іншому дослідженні стоїть на тому, що кримінальний кодекс України не містить спеціальних складів злочинів проти людяності, що свідчить про абсолютну непристосованість до запитів щодо синхронізації національного та міжнародного кримінального судочинства в протидії злочинам, пов'язаним з агресією Російської Федерації проти України [8, с. 110]. При тому перед законодавцем постає питання криміналізації цілої низки діянь, з їх попереднім ґрунтовним кримінологічним осмисленням, у тому числі широким обговоренням та аналізом на рівні наукового середовища.

Щодо відповідальності за воєнні злочини в контексті російсько-української війни, то Денакпон Чобо зазначає, що Путін може бути притягнутий до відповідальності за ланцюгом прийняття рішень командирів та начальників на тій підставі, що він не вжив усіх необхідних і розумних заходів у межах своїх повноважень для запобігання чи припинення вчинення цих злочинів. Крім того, ці злочини, вчинені в Україні, також можуть потенційно становити злочини проти людяності, що є широкомасштабним або систематичним нападом на цивільне населення [9, с. 19].

Слід також констатувати наявність спеціального предмету доказування в категоріях проваджень щодо воєнних злочинів, специфіка якого обумовлена, по-перше, особливостями кваліфікації, яка є нестандартною, зокрема з урахуванням побудови ст. 438 КК України, яка відсилає до норм міжнародних договорів та включає широке коло діянь, які можуть бути віднесені до воєнних злочинів виключно за доведеності контекстуальних обставин. По-друге, необхідність встановлення контекстуальних обставин кримінального правопорушення, які перебувають у причинно-наслідковому зв'язку з іншими елементами предмету доказування, впливає на особливості здійснення самого доказування [10, с. 397].

Українські правоохоронні органи, зокрема й підрозділи Національної поліції, з перших днів запровадження правового режиму воєнного стану стикнулися з принципово новими особливостями документування наслідків воєнних злочинів. За умов тісної взаємодії з органами прокуратури та Служби безпеки України підрозділи Національної поліції проводили огляд місць влучання артилерійських снарядів, огляд катівень, де знущалися з українських громадян, а також вилучали необхідні докази. Проте дана діяльність тільки порівняно недавно почала отримувати своє методологічне осмислення, розуміння на рівні вітчизняної науки, тому дослідження в даній сфері є не просто важливими, а критично необхідними задля оперативного реагування та документування фактів воєнних злочинів.

Війна спричинила необхідність термінового доповнення нормативно-правових актів, які врегульовують порядок спеціального досудового розслідування, встановлюють кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність, глорифікацію осіб, які здійснюють збройну агресію, збільшення кількості складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із заподіянням шкоди національній

безпеці України та відносинам у сфері захисту миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Новизна цих актів, відсутність практики застосування відповідних норм спричиняє проблеми у їх впровадженні, а тому вимагає неоднакового трактування.

О. М. Дуфенюк зазначає, що «можна визначити чотири основні групи джерел значущої інформації про воєнні злочини: особистісні джерела; речові джерела (матеріальна обстановка, місця руйнувань, залишена техніка, речі, зброя, боєприпаси, вибухонебезпечні об'єкти, які не детонували, фрагменти боєприпасів, трупи з ознаками насильницької смерті тощо); цифрові джерела (матеріали фото-, відеофіксації подій, дані електронних, комп'ютерних та телекомунікаційних мереж, дані геолокації засобів, оснащених GPS-маяками, дані з відкритих джерел цифрової інформації і т.ін.); документальні джерела (протоколи, розпорядження, накази, розпорядження, плани проведення військових операцій тощо)» [11].

Як бачимо, дана категорія злочинів є надзвичайно складною з точки зору збирання доказової бази, адже рішення про ті чи інші воєнні злочини на йчаштіше, зокрема в контексті російсько-української війни, приймаються на рівні вищого політичного керівництва країни-агресора. Відповідно, отримати доступ до них, а також, їх документального закріплення і протоколів нарад тощо об'єктивно неможливо.

Притягнення до відповідальності за воєнні злочини є компонентом перехідного правосуддя, цілісна концепція якого є передумовою відновлення суверенітету та територіальної цілісності України, забезпечення національної безпеки, реінтеграції тимчасово окупованих територій, і повинна включати: а) встановлення істини; б) репарації; в) притягнення до відповідальності; г) інституційну перебудову, д) утворення судових та позасудових механізмів національного, міжнародного, гібридного характеру [4, с.157-158].

Щодо окремих проблемних аспектів, пов'язаних із воєнними злочинами в контексті російсько-української війни, то, як зазначають С. О. Ткаченко та А. С. Дячін, нам потрібний творчий підхід. Креатив завжди є непередбаченим для ворога. Необхідно вибиратися з формату листівок, стінгазет і лінійного мислення [12, с. 136]. На нашу думку, подібний креативний підхід має значний гносеологічний потенціал, який багато в чому пов'язаний із значними можливостями впливу, комунікації та взаємодії, які наразі відкриваються перед пересічною людиною. Подібні підходи доречні та навіть бажані у сфері осмислення воєнних злочинів. Якщо ми розглядаємо творчість, що є вільною від пропаганди, спрямовану на передачу емоцій, душевних станів, то це надзвичайно важлива діяльність під час будь-якого військового конфлікту. Також подібна творчість у сфері літератури, музики, художнього мистецтва є джерелом неупередженого документування воєнних злочинів та їх широкого осмислення безпосередніми очевидцями. Систематизація, поширення результатів такої творчості в інформаційному просторі – це діяльність, що спрямована на майбутнє.

Висновки. Таким чином, проведене наукове дослідження дає змогу констатувати, що за час російсько-української війни російськими військами вчинено велику кількість воєнних злочинів, убито та замордовано тисячі українських

громадян, зруйновано мільйони будівель та забруднено мінами тисячі гектарів української землі.

Сьогодні українці бачать, що війна породжує злочини на ґрунті ненависті навіть поза межами тих держав, де безпосередньо ведуться активні бойові дії. У сучасних умовах відкривається широке коло напрямів впливу в цифровому просторі на населення країни-агресора з боку світового співтовариства.

Подальшого удосконалення потребує система кримінально-правових заходів протидії а) колабораційній діяльності як у частині розмежування з кримінальними правопорушеннями, передбаченим ст.ст. 111-2 та 436-2 КК України, так і в частині конструювання санкцій, що мають відповідати кримінологічним профілям осіб кримінальних правопорушників; б) воєнним злочинам у частині деталізації законодавчих ознак їх складів, криміналізації відповідальності військових командирів; в) злочинам проти людяності, зокрема шляхом криміналізації окремої їх групи в складі злочинів проти міжнародного правопорядку тощо.

Використані джерела:

1. Орлов Ю. В. Прогнозовані ризики загострення кримінологічної обстановки: вплив воєнних та антивоєнних факторів. *Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів)* : зб. тез наук.-практ. кругл. столу (м. Київ, 7 берес. 2022 р.) / МВС України, ДНДІ МВС України, НДДІ кримінолог. дослід. та проблем запобігання злочинності. Київ, 2022. С. 96-100.
2. Ковальов С. С. Кримінальні правопорушення на ґрунті ненависті як об'єкт кримінологічного аналізу. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 173-182.
3. Луцишин Г. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2014. Вип. 26. С. 128-133
4. Червякова О. В. Відповідальність за воєнні злочини: механізми та процесивідновлення суверенітету та безпеки України. *Форум Права*. 2020. 61(2). С. 150-162.
5. Медведєва, О. В. Психологічний зміст воєнних злочинів в Україні / Ольга Вікторівна Медведєва. *Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний та національний виміри*: зб. доп. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Кримінол. асоц. України, Наук. парк «Наука та безпека». Харків: ХНУВС, 2023. С. 155-157.
6. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду / Міжнародні суди, ООН; Статут, Міжнародний документ, Поправки від 17.07.1998. [Електронний ресурс] URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/conv#Text. (дата звернення: 27.02.2023).
7. Орлов Ю. В., Прибиткова Н. О. Війна та кримінально-правова політика України: виклики та відповіді. *Право і безпека*. 2022. № 2(85). С. 40-49. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.04>.
8. Орлов Ю. В. Злочини проти людяності в контексті збройного конфлікту в Україні: визначення, проблеми розмежування із суміжними складами злочинів. *Право і безпека*. 2023. № 1(88). С. 99-112. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.09>.
9. Tchobo D. L. R. Potential international crimes in Ukraine: should atrocities in Bucha be classified as genocide, war crimes, or crimes against humanity? *Право і безпека*. 2022. № 2(85). С. 13-20. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.01>.

10. Гловюк І. В., Тетерятник Г. К. Контекстуальні елементи у провадженнях щодо воєнних злочинців: предмет доказування *sui generis*. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 394–398.

11. Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинців: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. Вип. № 4. С. 369–374.

12. Ткаченко С. О., Дядін, А. С. Суспільна безпека в умовах воєнного стану та ментальної війни. *Право і безпека*. 2022. № 3(86). С. 128-139. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.11>.

References:

1. Orlov Yu. V. (2022). Prohnozovani ryzyky zahostrennia kryminolohichnoi obstanovky: vplyv voiennykh ta antyvoiennykh faktoriv. *Vyvochnia kryminohennoi sytuatsii v Ukraini ta prohnozuvannia yii podalshoi dynamiky (vplyv voiennykh faktoriv) : zb. tez nauk.-prakt. kruhl. stolu (m. Kyiv, 7 veres. 2022 r.) - Study of the criminogenic situation in Ukraine and forecasting of its additional dynamics (influence of military factors): coll. theses of science and practice around the table (Kyiv, September 7, 2022)*, 96-100. /MVS Ukraine, DNDI MVS Ukraine, NDL kryminoloh. doslid. ta problem zapobihannia zlochynnosti. Kyiv. [in Ukrainian].

2. Kovalov, S. S. (2022) Kryminalni pravoporushennia na gruntinnavysti yak ob'iekt kryminolohichnoho analizu. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy - Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 2 (27), 173-182. [in Ukrainian].

3. Lutsyshyn, H. (2014) Osoblyvosti suchasnykh zbroinykh konfliktiv v umovakh hlobalizatsii. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku - Ukrainian national idea: realities and prospects of development*, issue 26, 128-133. [in Ukrainian].

4. Cherviakova, O. V. (2020) Vidpovidalnist za voienni zlochyny: mekhanizmy ta protsesyvidnovlennia suverenitetu ta bezpeky Ukrainy. *Forum Prava - Law Forum*, 61(2), 150–162. [in Ukrainian].

5. Medvedieva, O. V. (2023) Psykholohichniy zmist voiennykh zlochyniv v Ukraini / Olha Viktorivna Medvedieva. *Zlochynnist i protydia yii v umovakh viiny: hlobalnyi, rehionalnyi ta natsionalnyi vymiry: zb. dop. nauk.-prakt. konf. (m. Vinnytsia, 12 kvit. 2023 r.) - The criminal and counteraction to it in the conditions of war: global, regional and national dimensions: coll. add. science and practice conf. (Vinnytsia, April 12, 2023)*, 155-157. / MVS Ukraine, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav; Kryminol. asots. Ukrainy, Nauk. park «Nauka ta bezpeka». Kharkiv: KhNUVS. [in Ukrainian].

6. Rymyskyi Statut Mizhnarodnoho Kryminalnoho Sudu / Mizhnarodni sudy, OON; Statut, Mizhnarodnyi dokument, Popravky vid 17.07.1998. (1998) [Elektronnyi resurs] N. p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588/conv#Text. [in Ukrainian].

7. Orlov, Yu. V., Pribytkova, N. O. (2022) Viina ta kryminalno-pravova polityka Ukrainy: vyklyky ta vidpovidi. *Pravo i bezpeka - Law and security*, 2(85), 40-49. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.04>. [in Ukrainian].

8. Orlov, Yu. V. (2023) Zlochyny proty liudianosti v konteksti zbroinoho konfliktu v Ukraini: vyznachennia, problemy rozmezhuvannia iz sumizhnymy skladamy zlochyniv. *Pravo i bezpeka - Law and security*, 1(88), 99-112. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.09>. [in Ukrainian].

9. Tchobo D. L. R. Potential international crimes in Ukraine: should atrocities in Bucha be classified as genocide, war crimes, or crimes against humanity? *Pravo i bezpeka - Law and security*, 2(85), 13-20. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.01>. [in English].

10. Hloviuk, I. V., Teteriatnyk, H. K. (2022) Kontekstualni elementy u provadzhenniakh shchodo voiennykh zlochyniv: predmet dokazuvannya sui generis. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 6, 394–398. [in Ukrainian].

11. Dufeniuk, O. M. (2022) Rozsliduvannya voiennykh zlochyniv: lohystychni, kriminalistychni ta sudovo-medychni pytannya. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, issue 4, 369–374. [in Ukrainian].

12. Tkachenko, S. O., Diadin, A. S. (2022) Suspilna bezpeka v umovakh voiennoho stanu ta mentalnoi viiny. *Pravo i bezpeka - Law and security*, 3(86), 128-139. DOI : <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.11>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.03.2023

Goncharenko L., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate at the Professor Department of Legal Disciplines of the Sumy Branch of Kharkiv National University of Internal Affairs (Sumy, Ukraine)

Ablamskyi S., Candidate of Law (PhD), Associate Professor, Head at the Department of Scientific Activity Organization and Intellectual Property Protection of the Kharkiv National University of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)

THE ESSENCE OF WAR CRIMES THROUGH THE PRISM OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

It is argued that a war crime is a violation of international humanitarian law or national legislation by a serviceman or other person who participates in an armed conflict or is involved in military activities, with the aim of causing harm to the civilian population, prisoners of war, objects of cultural heritage, etc. Such acts may include murder, torture, violence, sexual crimes, ethnic cleansing, violence against children, forced displacement of populations and other crimes that entail responsibility under international law.

It was established that the key features of war crimes are: special severity and harmfulness not only for each person and a separate society and state, but also for all humanity as a whole; war crimes do not have a statute of limitations, and in order to prove them, proper recording is necessary; are committed in conditions of armed conflict or military activity, where there is usually a large number of victims both among the military and the civilian population; violation of international humanitarian law or national legislation regulating the behavior of the parties in an armed conflict; are usually committed with the aim of causing harm to the civilian population, prisoners of war, objects of cultural heritage, etc.; can be committed not only by military personnel, but also by other persons who participate in an armed conflict or are involved in it, such as: private military companies or guerrilla groups.

It was noted that, unfortunately, in the 21st century, the issue of war crimes still remains relevant, especially for our state. In our opinion, the specified crimes should certainly be considered crimes against humanity, because they are particularly brutal and massive. In addition, the specified crimes are of an exclusively intentional nature, and are also a serious threat to the humanitarian situation in a specific state in particular, as well as in the whole world in general.

Keywords: military conflict, crime, war crime, international humanitarian law.